

קולונל מאוריציזו ברוצ'ינר – 1854-1946

אל"מ (מיל) ד"ר בני מיכלסון

ילדות ונעורים

מאוריציזו ברוצ'ינר נולד ב- 15 ביולי 1855 למשפחה יהודית עתיקה ומכובדת ביאשי. אחיו, יוסף, מרקו ואנדרי היו לאישים ידועי שם בקהילה היהודית ברומניה. אביו, אידל בר ברוצ'ינר ראה עצמו כממשיך לתנועת ההשכלה ושלח את ארבעת בניו ללימודים באוניברסיטאות. ב' 15 במאי 1874 בהיותו בן 19 התנדב ברוצ'ינר לשירות בצבא (ליהודים לא הייתה אזרחות רומנית ולכן גם לא גיוס חובה), למרות גילו הצעיר והתייצב בלשכת הגיוס בקריובה. ברוצ'ינר הוצב ביחידה קרבית - ברגימנט ה-8 של חיל הרגלים. הוא השתחרר בתום שנת השירות ונמנה על מערך המילואים של הצבא. בשנת 1875 קודם לדרגת רב-טוראי ובראשית שנת 1877 הוענקה לו דרגת סמל. לאחר השירות הצבאי נשלח ע"י משפחתו לאוניברסיטה של וינה בה קיבל תואר בסחר-חוץ. עם שובו מהלימודים הצטרף לעסקי המסחר של אביו בעיר גלץ.

גיבור גריביצה במלחמת העצמאות של רומניה

במלחמת העצמאות של רומניה, כאשר גייסה המדינה באפריל 1877 את חיילי המילואים שלה, התנדב ברוצ'ינר לצבא (לא הייתה אז חובת גיוס ליהודים). יחידתו הועברה דרומה, אל איזור הקרבות המיועד. בינתיים באה גם הכרזת המלחמה של רוסיה נגד האימפריה העות'מנית, ופעולות האיבה החלו על אדמת בולגריה. ב' 19 וב' 20 ביולי נוצחו הרוסים על-ידי הצבא התורכי בשערי פלבנה, ונגרמו להם אבידות כבדות. קארול הראשון — נסיך רומניה ומי שעתיד היה להיות מלכה הראשון ציווה ב' 20 ביולי על העברתם של 4 רגימנטים אל מעבר לדנובה.

ב' 31 ביולי הנחית הצבא העות'מני תבוסה מוחצת לרוסים. הפיקוד העליון של הצבאות הרוסיים-רומניים עבר לידי הנסיך קארול. הנסיך פקד על הצבא הרומני לחצות את הדנובה. ההסתערות הכללית על מערכת הביצורים של התורכים בגריביצה, נקבעה ל-12 בספטמבר,

הוא יום־הולדתו של הצאר. יום אחד לפני המתקפה הודיע קולונל גריגורה איפאטסקו (Ipatescu), מפקד הבריגדה בה שירת ברוצי'נר, שהועלה בינתיים לדרגת סגן-משנה (העלאה בדרגה בשדה הקרב) והיה לקצין הקרבי היהודי הראשון בצבא רומניה, על העברתו לרגימנט ה־4, אשר בסיסו היה בבוקרשט. ברוצי'נר סירב בתוקף לעזוב את אזור הקרבות וביקש ממפקדו רשות להשתתף בראש יחידתו בהתקפה העתידה לבוא. הקולונל נעתר לו. ביום ההסתערות הזמין מפקד הגדוד הראשון של הרגימנט ה־8, ניקולאי (ולטר) מרצי'ניאנו (Maracineanu), אליו את ברוצי'נר, מסר לו את סימני דרגתו החדשה ונתן לו את אקדחו כשי למזכרת. בו ביום, בשעה 2 אחר הצהריים, החלו 11 רגימנטים רומניים בתנועתם אל עבר המוצבים המבוצרים האדירים של גריביצה. 3 חטיבות רוסיים התקדמו מצפון; בשעת הפסקה קצרה בנקודת היערכותם האחרונה ובנוכחותם של קצינים אחדים, פנה מפקד הגדוד מרצי'ניאנו אל ברוצי'נר, ואמר: "ברוצי'נר כבודך, כבוד משפחתך, כבוד כל עמך נתונים בידך; הקרב מתחיל, עליך להעפיל ראשון אל המוצב, והמולדת תכיר לך תודה!" ללא היסוס השיב ברוצי'נר: "היה סמוך ובטוח, אדוני המפקד, כי אמלא את חובתי בצורה נאותה. אהיה גאה על שלחמתי לצדך, אדוני!" רק כאשר התקרבו הרומנים עד כדי 600 מטר מהמוצבים, בשטח פתוח, פתחו התורכים באש קטלנית אשר קצרה קציר רב בשורות הלוחמים, אשר על אף התדלדלותם התקדמו ללא הפוגה. מפקד הרגימנט התקדם ראשון. סוסו נהרג תחתיו. הוא השתחרר מארכובותיו ועודד את חייליו: "אחרי, קדימה!" זמן קצר לאחר מכן נפל מפגיעת כדור רובה והתמוטט. סגן משנה ברוצי'נר התאושש וללא שהות נטל את הפיקוד והורה לחיילים, אשר נמצאו מעתה תחת פיקודו, לזנק קדימה בעקבותיו – כשהוא קורא "אחרי!". כדור ראשון פילח את זרועו. אך הוא המשיך להוביל את אנשיו והביאם, לאחר קרב כידונים אכזרי, עד למרום המוצב הנכבש. אולם כאן חיכתה לו הפתעה קשה: מוצב תורכי מבוצר נוסף, בעומק של 300 מטרים, אשר על קיומו לא ידעו מראש. מפקד החטיבה לא היה מוכן להמתין לתגבורת מן העורף, ופקד על הסתערות מידית על המוצב התורכי הנוסף. ברוצי'נר הפצוע הסתער בראש אנשיו. האש התורכית היתה עזה. לפתע חש ברוצי'נר כאב חד במותנו הימנית! הוא נפל, ואיבד את הכרתו. כאשר שבה אליו הכרתו, נראה כי האש שכחה מזמן. השדה סביבו היה זרוע הרוגים ופצועים. רגלו הימנית לא תמכה בו עוד, והוא נפל שוב ארצה. על ניצחונם המזהיר של הרומנים בקרב מכריע זה לא יכול היה לדעת, ובהיזכרו כי נתון הוא לסכנת חיסול בידי התורכים במקרה שיגלוהו, החל לזחול בכיוון הקוים הרומניים. החיילים הרומניים הבחינו בו ואספוהו. ברוצי'נר איבד שוב את הכרתו ופונה לבית החולים ע"י אמבולנס שנתרם ע"י הקהילה היהודית ועליו הכתובת "ציון".

מפקד הבריגדה — קולונל איפאטסקו — הביע בביטויים חמים במכתבו מ־5 בספטמבר 1877 אל אביו של ברוצי'נר הפצוע, הערכה רבה למעשיו של הקצין הצעיר, והודיע כי המליץ להעניק לבנו את העיטור הצבאי הגבוה "כוכב רומניה" בדרגת אביר. עיטור גבוה זה אכן

הוענק לו אישית על ידי הנסיך קארול, וכן "וירטוטאה מילטרה" מהדרגה הראשונה (מקביל לעיטור הגבורה בצה"ל) וכן נענד מטעם הרוסים בעיטור "מסדר סטאניסלב הקדוש", כאות הוקרה על מעשי גבורתו ומסירות נפשו בשעת הקרב, כמו כן קיבל את העיטור הסרבי "מסדר צלב טקובו".

העתונות הרומנית, בהעלותה על נס את "יום גריביצה" לא שכחה להלל את גבורתו של ברוצ'ינר, כאשר שרה שיר תהילה לגבורתו האגדית של מארצ'יינאנו שנהרג בקרב, מגיבורי רומניה המהוללים. בפקודת היום מספר 13 מ-21.4.1878, הזכיר הגנרל את מעלותיו של סגן-המשנה הצעיר ברוצ'ינר, והמליץ על הכוונתו לקריירה צבאית.

בשירות משפחת המלוכה

שנה לאחר המלחמה הועבר ברוצ'ינר, למערך המילואים והחל עובד במיניסטריון המלחמה. למופת של ברוצ'ינר שהפך ליהודי הראשון שקיבל אזרחות רומנית, הייתה גם השפעה על כלל הקהילה היהודית ברומניה שכן מעשיו תרמו להחלטת ממשלת רומניה להעניק אזרחות לכל היהודים ששרתו במלחמת העצמאות של רומניה (לצידו של ברוצ'ינר).

בשנת 1882 התקבל ברוצ'ינר לעבודה בחצר המלך. בתחילה עסק בתפקידים שונים במחנה הארמון המלכותי. בינתיים המשיך בשירות מילואים פעיל ובשנת 1893 קודם לדרגת סגן, ב-1886 לדרגת סרן, לדרגת רב-סרן בשנת 1896, לדרגת סא"ל בשנת 1906 בחגיגות לציון 40 שנים למלכותו של קארול הראשון. ולבסוף לדרגת אל"מ (קולונל מלא) בשנת 1913. בשנת 1907, מינה המלך קארול ה-1 את מאוריצי ברוצ'ינר למנהל הכללי של חצר המלך. בתפקידו זה היה אחראי על כל מנהלות החצר המלכותית ובתוך כך כוח-אדם, רכב, ציוד, מזון, רפואה וכספים.

לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1914, עם מותו של המלך קארול ה-1, המשיך ברוצ'ינר בתפקידו תחת המלך פרדיננד ומונה גם למזכירה האישי של המלכה אליזבת (כרמן סילוה). בעת הזו כבר נחשב ברוצ'ינר לאחד האישים החזקים ביותר בחצר המלך ובעל השפעה רבה על המשפחה המלכותית.

במלחמת העולם הראשונה – מנהל חצר המלך "מעבר לקווי האויב"

בתקופת הניטרליות הרומנית, בין השנים 1914 – 1916, התנהלו תדיר ויכוחים בחצר המלך לצד מי צריכה רומניה להצטרף למלחמת העולם הראשונה. שני הצדדים הלוחמים הבטיחו לה שטחים נרחבים שרומניה חשקה בהם. מעצמות המרכז (גרמניה ואוסטרו-הונגריה) הבטיחו לה את בסרביה על חשבון רוסיה במידה ותצטרף אליהן ומעצמות ההסכמה (אנגליה וצרפת) את טרנסילבניה, על חשבון האימפריה האוסטרו-הונגרית. בויכוחים אלו, ברוצ'ינר הסתמך כמצדד בהצטרפות ל"מעצמות המרכז" בהעריכו כי בסרביה חשובה יותר מטרנסילבניה.

לבסוף החליט המלך פרדיננד להצטרף ל"מעצמות ההסכמה" ובחודש אוגוסט 1916 נכנסה רומניה למלחמה במתקפה כוללת על טרנסילבניה. המלחמה לא התפתחה על פי ציפיות ההנהגה הרומנית ובדצמבר 1916 כבר כבש הצבא הגרמני את הבירה בוקרשט לאחר שהצבא הרומני נחל תבוסה בשתי חזיתות. הצבא הצליח בקושי לסגת ולהיערך למגננה במולדובה. ממשלת רומניה, חצר המלך וכל המוסדות החשובים נסוגו בשלהי חודש נובמבר 1916 מזרחה והתמקמו ביאשי – הבירה הזמנית.

על קולונל ברוצ'ינר הוטלה משימש מאתגרת ביותר ורגישה: היה עליו להשאר מאחור, תחת הכיבוש הגרמני ולהמשיך לנהל את נכסי חצר המלך – הארמונות, הבתים, המחסנים השטחים וכוח האדם. בנוסף היה עליו לדאוג לקבלת כל הדואר הממוען למשפחת המלוכה ולמטה המלכותי ולהעבירו באופן דיסקרטי ליאשי. במשך שנתיים ימים, בתנאים מגבילים ביותר, נשא ברוצ'ינר בתפקיד מורכב זה. קולונל, במדי צבא רומניה, הדואג לנכסי המלך – המפקד העליון של צבא זה – צבא האויב לגרמנים הכובשים, צריך לנהל ביעילות את חצר המלך תוך מגע יום-יומי עם מפקדת צבא הכיבוש.

בהנחיות שקיבל ברוצ'ינר למילוי תפקידו נאמר לו שנציג המלך בכל התדיינות עם צבא הכיבוש יהיה אלכסנדר ציגרה-סמורקש (Tsigara-Samurcas), מנהל הקרן המלכותית "קרול ה-1". האחרון היה אמור לדאוג, באופן כללי, לאינטרסים של המלך בהעדרו. וברוצ'ינר התבקש לשתף פעולה עם ציגרה-סמורקש, אשר מונה, במקביל גם כמפקד משטרת בוקרשט.

בתקופת הכיבוש היחסיים בין שני האישים הלכו והתדרדרו, כאשר ציגרה-סמורקש טען לבכירות על ברוצ'ינר ושעל האחרון לציית להנחיותיו. חילופי הדברים בין האישים הגיעו לטונים צורמים כאשר ציגרה-סמורקש דרש מברוצ'ינר לא לטפל בפריטי הדואר המלכותי בלא אישורו. ברוצ'ינר עמד על כך שנושא זה במסגרת תפקידו הבלעדי ומעורבותו של ציגרה-סמורקש אינה נדרשת. בשלהי שנת 1917 שטח ברוצ'ינר את טענותיו בפני שלטונות הכיבוש הגרמנים תוך תלונות שציגרה-סמורקש מפריע לו במילוי תפקידו. לאחר בדיקת הנושא, מצאו שברוצ'ינר צודק ופסקו לטובתו. כתוצאה, במחצית חודש ינואר 1918 ציגרה-סמורקש פוטר מתפקידו כמפקד משטרת בוקרשט והתפטר אף מתפקידו כנציג המלך.

העימות בין השניים הגיע לשיא ב-22 בפברואר 1918. ביום זה הגיע ציגרה-סמורקש לארמון המלך בבוקרשט על מנת להעמיד את הבניין לרשותו של שר החוץ הגרמני ריכרד פון-קולמן (von Khulmann) אשר הגיע לביקור. ברוצ'ינר, בהגינו על האינטרסים של המלך, סרב להעמיד את הארמון לרשות שר החוץ הגרמני ופמלייתו. ציגרה-סמורקש אשר קיבל בקשה זו ממפקד צבא הכיבוש פלדמרשל פון מקנזן, הרים את קולו על ברוצ'ינר בפרהסיה, ברוצ'ינר לא היסס והנחית אגרוף בפניו של ציגרה-סמורקש. האחרון הסתלק בבושת פנים מהארמון אשר לא הועמד לרשות שר החוץ הגרמני. דובר על כך ששני האישים יצאו לדו-קרב בעקבות התקרית, אולם בהתיעצות עם כמה גנרלים ותיקים הסתבר שמי

שצריך לזמן את הדו-קרב על מנת לקבל את סיפוקו הוא הצד הנפגע, דהיינו ציגרה-סמרקוש והוא כמובן לא זימן דו-קרב כזה.

בחודש פברואר 1918 – התקיימו שיחות שלום בין רומניה למעצמות המרכז בבופטאה ליד בוקרשט, בעקבות יציאתה של רוסיה מהמלחמה חודשיים קודם. במסגרת זו אישרו מעצמות המרכז לרומניה לספח את בסרביה על חשבון רוסיה (22 באפריל 1918), כפי שחזה ברוצ'ינר.

בחודש מאי 1918, כאשר נחתם חוזה השלום בין רומניה למעצמות המרכז, חודש הקשר בין חצר המלכות ביאשי ובוקרשט. בחצר המלכות נודע על העימות בין ציגרה-סמרקוש לברוצ'ינר. שני האישים התבקשו לשלוח דו"חות מפורטים למלך על שנות הכיבוש. מונתה ועדת חקירה לבדיקת טענות שני הצדדים. לבסוף נראה שהמלך נטה לקבל את טענותיו של ציגרה-סמרקוש בדבר בכירותו ביחס לברוצ'ינר ו"מרדנותו" של האחרון. ציגרה סמרקוש נסע ליאשי לפגישה עם המלך פרדיננד ובין שאר נושאי השיחה התלונן על התנהגותו של ברוצ'ינר בתקופת הכיבוש תוך ציינו שברוצ'ינר עשה מחוות רבות והתרפס כלפי הכובשים הגרמנים ובכך גרם בעקיפין פגיעה בכבוד המלך. ברוצ'ינר לא היה במקום להשיב על הטענות נגדו. לאחר הפגישה עם המלך, חזר ציגרה-סמרקוש לבוקרשט והודיע לברוצ'ינר כי הוא מועבר מתפקידו כמנכ"ל חצר המלך, ועליו לעזוב את דירתו בארמון. לחילופין, הוצע לברוצ'ינר לצאת לגמלאות בשכר מלא תוך חתימה על התחייבות שלא יבוא בדרישות נוספות ולא יצא לעיתונות עם הפרשה. בנוסף לקבלת מינוי כ"מנהל-כבוד של חצר המלך".

לאחר סיום המלחמה, כאשר פמליית המלך חזרה לבוקרשט, בחודשים נובמבר-דצמבר 1918, התפרסם בעתונות הרומנית מאמר על "פרשת ברוצ'ינר" בו ציגרה-סמרקוש הוצג באופן שלילי ביותר. בחודש פברואר 1919 הוגשה תלונה במשטרה (כנראה ע"י אנשי ציגרה-סמרקוש) על התנהגותו המבזה של ברוצ'ינר בתקופת הכיבוש הגרמני. התנהל משפט בו הוצגו בהרחבה האירועים בתקופת הכיבוש הגרמני ופועלו של ברוצ'ינר בתנאים כמעט בלתי אפשריים תוך עמידה איתנה על כבוד משפחת המלוכה. על אף שהובאו כמה עדי תביעה מעובדי ארמון המלך, העידו לטובתו של ברוצ'ינר כמה מהגנרלים הוותיקים והאישים רמי-המעלה ביותר ברומניה. ההרכב של שלושת השופטים פסק שלא נמצא כל רבב בהתנהגותו של ברוצ'ינר בתקופת הכיבוש וזיכו אותו מכל וכל.

בשנת 1920 התקבל ברוצ'ינר בחזרה לשירות חצר המלך והוצא לגימלאות מלאות באופן מכובד לאחר 38 שנים בשירות המדינה. יתר על כן, במחצית חודש יוני 1921 מונה מאוריציו ברוצ'ינר כקונסול רומניה בפרנקפורט-על-המיין בגרמניה.

בשנת 1923 כאשר נסגרה הקונסוליה הגרמנית בפרנקפורט, בגיל 68, סיים למעשה ברוצ'ינר את עבודתו בשירות המדינה וחי כגמלאי של חצר המלך לצד רעייתו יוג'ין. בתקופה זו היה פעיל בקהילה היהודית בבוקרשט ונשא בתפקידים במועצות מנהלים (דירקטוריונים) של מספר חברות מסחריות. ברבות הימים הצטרף קולונל ברוצ'ינר אל התנועה הציניית.

בשנת 1937, בחגיגות לציון 60 שנים לעצמאות רומניה, צעד ברוצ'ינר במצעד המרכזי ברחובות בוקרשט בראש ווטיקי מלחמת 1877.

אקט מחאה סמלי של גיבור רומניה במלחמת העולם השנייה

בחודש ספטמבר 1940, כאשר מלאו לברוצ'ינר 85 שנים מינה מלך רומניה קארול ה-2, את הגנרל יון אנטונסקו לראש הממשלה עם סמכויות נרחבות לאחר שפיזר את הפרלמנט. אחד מצעדי הממשלה החדשה היה רישום כל היהודים במרשם תושבים מיוחד – נפרד. כל ראש משפחה יהודי צריך היה להתייצב בסניף משרד הפנים במקום מגוריו ולמלא טפסים בהם פרטי כל בני משפחתו: הבעל, האשה והילדים מעל גיל 14. אף אחד לא ידע מה מטרת רישום מיוחד זה.

באחת מלשכות משרד הפנים בשכונה של בוקרשט השתרך תור של כ-30 איש. מילוי הטפסים דרש זמן ניכר והאנשים המתונו בסבלנות. אחד העומדים בתור היה הקולונל הישיש ברוצ'ינר. אחד מפקידי משרד הפנים הבחין בדמות המוכרת של הגיבור הרומני, עזב את מושבו במשרד יצא החוצה והציע לברוצ'ינר להתקבל ללא תור. ברוצ'ינר ענה לו שהוא עומד בתור לא בשל דרגתו הצבאית אלא בשל מוצאו היהודי ולכן הוא אינו שונה מהמתוונים האחרים לתורם ולא יעבור לראש התור בשום פנים ואופן. הפקיד הנבוך חזר למשרד ופנה לממונים עליו עם "הבעיה". מנהל המשרד יצא בעצמו אל ברוצ'ינר וביקשו להכנס פנימה כיוון שלדעתו בשל עברו ומעמדו של ברוצ'ינר ייתכן שבכלל יוותרו לו על הרישום. אולם ברוצ'ינר עמד במריו ולא היה מוכן לעזוב את התור. התור התקדם לאיטו כאשר כל פעם מוכנסים ארבעה אנשים ללשכה. כאשר הגיע תורו של ברוצ'ינר הוא הוכנס עם עוד גבר ושתי נשים שהיו אחריו בתור. במעשה אבירות טבעי פינה ברוצ'ינר את תורו לגברות שאחריו, שוב למבוכתם הרבה של פקידי משרד הפנים ומנהלם. כל האירוע התרחש לעיני כל המתוונים בתור והפך לשיחת הכלל כ"אש בשדה קוצים". הדבר לא הוסיף ליוקרתה של הממשלה הפרו-נאצית החדשה של אנטונסקו. העומדים בתור שמעו את הקולונל הזקן מתבטא שבאם היה צעיר ב-20 שנים היה מארגן מחאה עממית כנגד רישום מפלה זה וסוחף אחריו המוונים.

גם בתקופת המלחמה ושלטונו של אנטונסקו כאשר מצבם של היהודים ברומניה הורע, לא שכחה המשפחה המלכותית את ברוצ'ינר. המלך מיכאל והמלכה האם פנו למשרד האוצר הרומני ודאגו שהגימלה שלו תשולם כסדרה ובאופן כללי דאגו שלא יגעו בו.

1946 - מפגש לכבודו של ברוצ'ינר ותמיכה במלך

מאוריציו ברוצ'ינר שרד את מלחמת העולם השנייה ובחודש פברואר 1946 ערכה "התאחדות יהודי רומניה" בראשותו של וילהלם פילדרמן מפגש מיוחד לכבודו. מאוריציו ברוצ'ינר סימל יותר מכל יהודי אחר ברומניה את המדיניות בה דגל פילדרמן – היכולת של

היהודים להתערות בחברה הרומנית ואף להתקדם בה לתפקידים בכירים. במפגש זה, בו נוכחו כ- 500 איש (לפי דו"ח של המשטרה החשאית ה-Siguranta), לא יכול היה לנאום בעצמו מפאת גילו (כבר היה קרוב לגיל 91) והתנצל על כך. נושא הדברים בשמו של ברוצ'ינר מוניקו ברינברג היה יו"ר תנועת הנוער של "התאחדות יהודי רומניה". בדבריו הוא הלל את שירותו הביטחוני רב השנים של ברוצ'ינר בשירות משפחת המלוכה הרומנית תוך הללו את המלך הנוכחי, מיכאל, על דרכו הנאורה וגישתו הדמוקרטית. הכינוס הפך לשיר הלל ולמפגן תמיכה במלך הנוכחי. בכינוס גם היה נוכח, בשם המלך, הקולונל אוקטב אולאה (Ulea) ראש הטקס של ארמון המלך. מאוריצינו ברוצ'ינר נפטר באותה שנה ונקבר בבית הקברות היהודי המרכזי של בוקרשט – "פילנטרופיה".

עם עליית הקומוניסטים לשלטון היגרה משפחתו של ברוצ'ינר למילנו באיטליה בה נכדו מריו, לימד מתמטיקה ופיזיקה בתיכון היהודי.

מקורות

1. פיליפ ז. יהודים בצבא הרומני בתוך סלוצקי יהודה, מרדכי קפלן (עורכים), הלוחם היהודי בצבאות העולם, מערכות, ת"א, 1967.
2. Tudor Visan-Miu, Mauriciu Brociner (1855-1946): Functionar si pensionar al Casei Regale, STUDIUM XIII, 2020.